

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ พระราชทานพระบรมราโชวาทตอนหนึ่ง ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ความว่า “เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเอง ให้ตกต่ำหรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แต่จริงต้องการจะเป็นคนดีมีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้อง อาศัยผู้แนะนำ ควบคุมให้ดำเนิน ไปโดยถูกต้องในฐานะหน้าที่ที่เป็นครูเป็นอาจารย์ เป็น ผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุก ๆ ด้านรองลงมาจากบิดามารดา” (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2547 : คำนำ) และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2553 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาว่า (มาตรา 6) การจัดการศึกษาต้องเป็น ไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขและ (มาตรา 22) การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้นักเรียน ได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

การพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่าน กระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญประการ หนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบมีปรากฏเช่นกัน ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัว ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่ เหมาะสม ซึ่งล้วนเป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น

ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรในโรงเรียน เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2544 : 11 - 12)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบหนึ่งในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต รอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพ และสามารถตรวจสอบหลักฐานการทำงานได้ โดยมีครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาอันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคนมีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันแก้ไขปัญหาให้นักเรียนและการส่งต่อนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 4)

กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาของชาติ ได้มีแนวคิดหลักในการดำเนินงานจัดกระทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือ ทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริม จึงเป็นสิ่งจำเป็นและความสำเร็จของงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำงานของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครองหรือชุมชน ดังที่กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข (2544 : 13 - 14) สรุปไว้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีดังนี้ คือ 1) ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ 2) ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน 3) คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด 4) ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ

จากโรงเรียน และ 5) การอบรมให้ความรู้และทักษะรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งเป็น สิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่องทักษะการปฎิภาณเบื้องต้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2553 โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคมมีผลการ ประเมินคุณภาพการศึกษารอบสองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน) เมื่อวันที่ 8, 9 และ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ผลปรากฏว่า มาตรฐานการศึกษาด้านนักเรียนในมาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ พึงประสงค์ การประเมินคุณภาพตามตัวชี้วัดอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.48) (สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2551 : 8) แต่เมื่อตรวจสอบผลการประเมินและ ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประเมิน พบว่า ควรพัฒนาในมาตรฐานคุณภาพนักเรียน คือ นักเรียนควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและควรได้รับการส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่ พึงประสงค์ (โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม. 2552 : 10)

จากผลการประเมินและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประเมินดังกล่าว ทำให้ ทราบว่าคุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้นักเรียน คือ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สะอาด สุภาพ สามัคคีและมีน้ำใจ และจากการ สํารวจพฤติกรรมของนักเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุราและมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน โดยนักเรียน มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าวมีจำนวนทั้งสิ้น 31 คน จำแนกเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 จำนวน 3 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 7 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 คน (โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม. 2553 : 12) ซึ่งพฤติกรรมหนีเรียนมีสาเหตุมาจากบางรายวิชามีเนื้อหาค่อนข้างยาก รวมทั้ง นักเรียนบางส่วนขาดทักษะในการอ่านคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

จึงทำให้นักเรียนขาดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียน พฤติกรรมสับสนหรือเฉื่อยชา นั้น มีสาเหตุมาจากนักเรียนบางส่วนถูกเพื่อนชักชวนและขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง รวมทั้งเห็นแบบอย่างจากการประพฤติปฏิบัติของคนในชุมชนและจากสื่อโฆษณาต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนนั้นมีสาเหตุมาจากนักเรียนบางส่วนไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา เนื่องจากบิดามารดาเสียชีวิตหรือหย่าหรือไปประกอบอาชีพต่างถิ่น จึงทำให้ต้องอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องและขาดการเอาใจใส่ดูแลจากบิดามารดา ถูกเพื่อนชักชวน รวมทั้งได้รับการช่วยเหลือจากสื่อลามกและสื่อเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

ด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเนื่องจากการวิจัยที่มุ่งแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานของหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชนตามแนวทางที่บุคคลหลายฝ่ายซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วม ในกิจกรรมการวิจัยทุกขั้นตอนตั้งแต่ขั้นตอนแรกเริ่มจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหา 2) ขั้นการวางแผนการปฏิบัติงาน 3) ขั้นการปฏิบัติการตามแผน และ 4) ขั้นการติดตามและการประเมินผล (สุภางค์ จันทวานิช, 2542 : 68) โดยผลที่ได้จากการศึกษาจะส่งผลให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ตรงสภาพปัญหา และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมทั้งตอบสนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

การศึกษาผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีคำถามการวิจัย ดังนี้

1. โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีสภาพการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างไรบ้าง
2. โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จะพัฒนาการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพ ได้อย่างไรบ้าง

3. ความสำเร็จของการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24
2. เพื่อพัฒนาการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน ไตรรัตน์-วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ให้มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน
3. เพื่อประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล จำแนกเป็น
  - 1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย
    - 1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน
    - 1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 19 คน ได้แก่
      - 1) ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียน จำนวน 17 คน
      - 2) ครูแนะแนว จำนวน 1 คน
      - 3) ครูหัวหน้ากิจกรรมนักเรียน จำนวน 1 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนโรงเรียนไทรรัตน์วิทยาคม จำนวน

31 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 59 คน ประกอบด้วย

1.3.1 ผู้ปกครอง จำนวน 31 คน

1.3.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน

1.3.3 ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 19 คน

2. รูปแบบการวิจัย

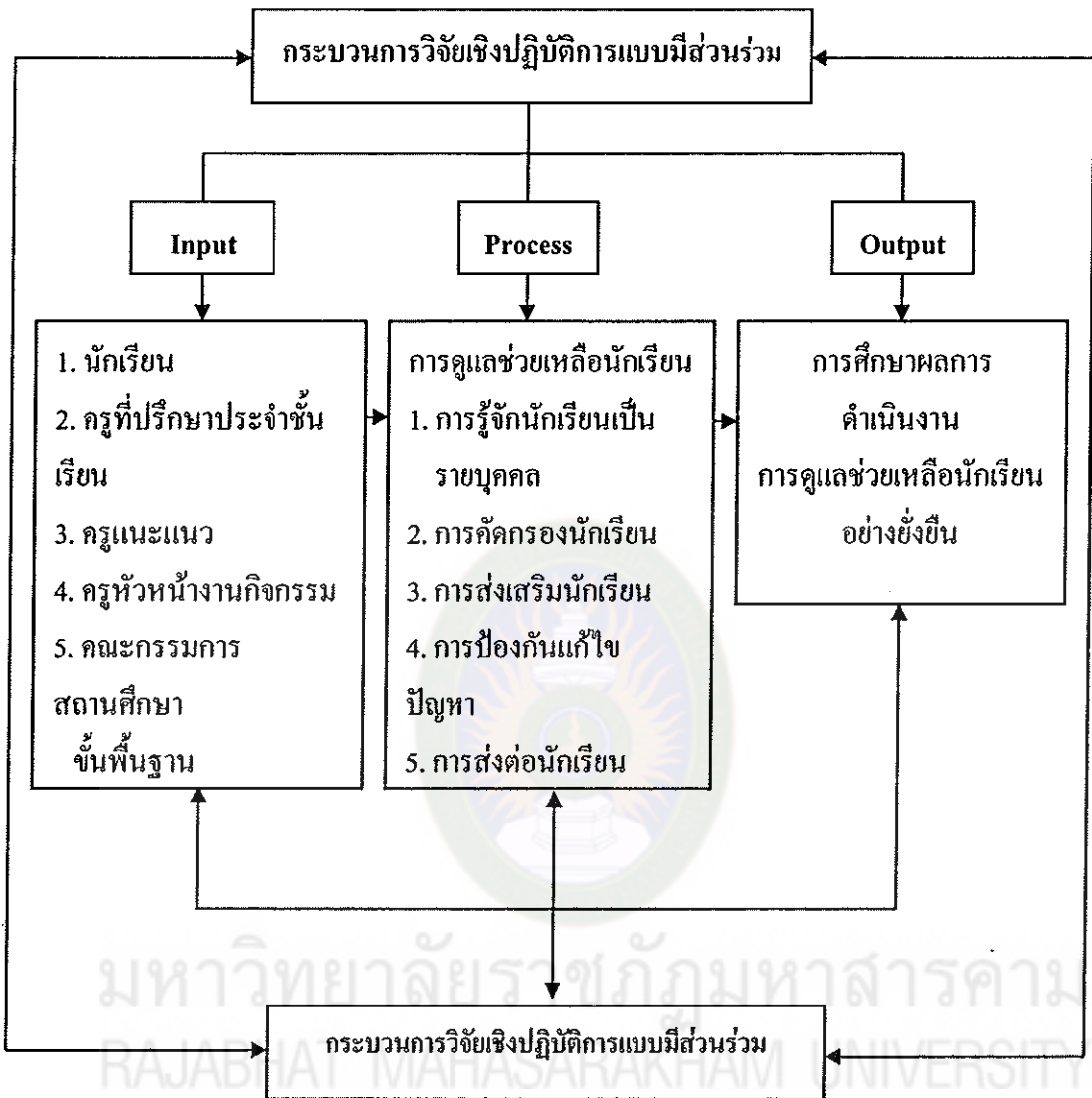
การศึกษาผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียนไทรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) (สุภางศ์จันทวานิช. 2542 : 68) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหา 2) ขั้นการวางแผนการปฏิบัติงาน 3) ขั้นการปฏิบัติการตามแผน และ 4) ขั้นการติดตามและการประเมินผล

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการวิจัยภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียนไทรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ปรากฏดังแผนภาพที่ 1

47

แผนภาพที่ 1 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผู้วิจัย ได้นิยามศัพท์เฉพาะเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน หมายถึง การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักเรียน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียนการป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การดำเนินการศึกษาข้อมูลนักเรียน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เป็นรายบุคคล การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในการวิจัยครั้งนี้ ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนดำเนินการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแต่ละคนในด้านการเรียนและความสามารถ ด้านสุขภาพกายและพฤติกรรม ด้านเศรษฐกิจของครอบครัวและการคุ้มครอง รวมทั้งด้าน ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้รู้จักนักเรียนมากที่สุดทุกด้านและรู้ความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้วิธีการประเมินพฤติกรรมนักเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียนและผู้ปกครอง การสัมภาษณ์ และการสนทนาแบบสุทวิยสนทนา

1.1.1 การประเมินพฤติกรรมนักเรียน หมายถึง การประเมินพฤติกรรมนักเรียน โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 การประเมินพฤติกรรมนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ : Strengths and Difficulties Questionnaire) ประกอบด้วย พฤติกรรมด้านอารมณ์ด้านพฤติกรรมเกราะ ด้านพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง พฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนและพฤติกรรมด้านสัมพันธ์ทางสังคม แบ่งออกเป็น 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ครูประเมินนักเรียน ฉบับที่ 2 นักเรียนประเมินตนเอง และฉบับที่ 3 ผู้ปกครองประเมินนักเรียน

1.1.2 การเยี่ยมบ้านนักเรียนและผู้ปกครอง หมายถึง การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียนและผู้ปกครองในหมู่บ้านตำบลโนนศิลาแดง อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้าน

เขตพื้นที่บริการของโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม ได้แก่ บ้านโนนศิลาถึง หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7 บ้านสว่าง หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 9 บ้านสีสุก หมู่ที่ 3 บ้านวังเดือนห้า หมู่ที่ 4 บ้านหนองคู หมู่ที่ 5 บ้านนาสีนวล หมู่ที่ 6 และบ้านดอนม่วง หมู่ที่ 8

1.1.3 การสัมภาษณ์และสนทนาแบบสุทธีสนทนา หมายถึง การพูดคุยโดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนดำเนินการสัมภาษณ์นักเรียนในชั้นเรียนที่ตนเองรับผิดชอบเป็นการพูดคุยกัน โดยไม่มีหัวข้อ หรือวาระที่ตายตัวล่วงหน้า ไม่มีประธาน ไม่เหมือนการประชุมอย่างมีเป้าหมายเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

1.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอห้องชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 การคัดกรองนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้ ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนนำผลจากการประเมินพฤติกรรมนักเรียนโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ : Strengths and Difficulties Questionnaire) มาเทียบกับเกณฑ์การคัดกรองของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและโรงเรียน จากนั้นแบ่งนักเรียนในชั้นเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา

1.2.1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอห้องชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จำนวน 185 คน มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ ไม่หนีเรียน ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุราและไม่มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

1.2.2 กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอห้องชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จำนวน 17 คน อยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการหนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุราและมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

1.2.3 กลุ่มที่มีปัญหา หมายถึง นักเรียนโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอห้องชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จำนวน 31 คน มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ได้แก่ หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุราและมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ประกอบด้วยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 7 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 คน

1.3 การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การดำเนินการส่งเสริมนักเรียนโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอห้องชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

การส่งเสริมนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้ ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนดำเนินการส่งเสริมนักเรียน
ในชั้นเรียนที่ตนเองรับผิดชอบ ทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา ตามผลการ
คัดกรอง และความสามารถพิเศษ โดยประสานงานร่วมกับครูแนะแนวและครูหัวหน้า
กิจกรรมนักเรียน

1.4 การป้องกันแก้ไขปัญหา หมายถึง การดำเนินการป้องกันปัญหา
ที่อาจเกิดขึ้นหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา
โดยมีกิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมนั่งสมาธิสวดมนต์ไหว้พระ กิจกรรมนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา
และการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

1.4.1 กิจกรรมโฮมรูม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมโฮมรูมนักเรียน
โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24
กิจกรรมโฮมรูมในการวิจัยครั้งนี้ ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนพบปะพูดคุยกับนักเรียนที่ตนเอง
รับผิดชอบ ทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา ทุกวันตั้งแต่เวลา 08.20-08.30 น.
เพื่อให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

1.4.2 กิจกรรมนั่งสมาธิสวดมนต์ไหว้พระ หมายถึง การดำเนิน
กิจกรรมเพื่อให้นักเรียนโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาสวดมนต์ไหว้พระ
ก่อนเลิกเรียนทุกวันตั้งแต่เวลา 15.30 - 16.30 น. ณ หอประชุมโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม
โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนควบคุมดูแลนักเรียนในชั้นเรียนที่ตนเองรับผิดชอบ
เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและพฤติกรรมนักเรียนที่พึงประสงค์

1.4.3 นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา หมายถึง นักเรียนโรงเรียนไตรรัตน์-
วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 กลุ่มปกติที่
โรงเรียนพิจารณาคัดเลือกไว้ เพื่อให้คำปรึกษาแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหาซึ่งมี
พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ จำนวน 31 คน โดยการดูแลชี้แนะอย่างใกล้ชิดจากครูแนะแนว
ห้องละ 2 คน ดำเนินให้คำปรึกษาเพื่อนนักเรียนที่มีปัญหาที่ต้องการขอรับคำปรึกษาใน
ช่วงเวลา 07.30-08.00 น. และช่วงเวลา 12.00 - 12.30 น. ทุกวัน

1.4.4 การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน หมายถึง การประชุมผู้ปกครอง
ชั้นเรียน นักเรียนโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 24 โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนดำเนินการประชุมผู้ปกครองนักเรียน
ในชั้นเรียนที่ตนเองรับผิดชอบ

1.5 การส่งค่อนักเรียน หมายถึง การดำเนินการส่งค่อนักเรียนโรงเรียน ไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 กลุ่มที่มีปัญหาให้แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือมีความสามารถร่วมแก้ไขปัญหา โดยเมื่อครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนให้การช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาซึ่งมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ จำนวน 31 คนแล้วไม่ดีขึ้น จึงใช้วิธีการส่งต่อภายในให้ครูแนะแนวหรือครูหัวหน้ากิจกรรมนักเรียนร่วมแก้ไขปัญหา

2. ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียน หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ปีการศึกษา 2553

3. ครูแนะแนว หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูแนะแนวการศึกษาและอาชีพ โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ปีการศึกษา 2553

4. ครูหัวหน้ากิจกรรมนักเรียน หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูหัวหน้างานกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ปีการศึกษา 2553

5. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ปีการศึกษา 2553

6. คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543

7. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย หมายถึง ผู้วิจัยและครูโรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2553 ที่เป็นครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียน ครูแนะแนว ครูหัวหน้ากิจกรรมนักเรียน

8. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) หมายถึง การวิจัยเพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเข้ามามีส่วนรวม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหา 2) การวางแผนการปฏิบัติงาน 3) การปฏิบัติงานตามแผนและ 4) การติดตามและประเมินผล

8.1 การศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหา หมายถึง การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 และศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุราและมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

8.2 การวางแผนการปฏิบัติงาน หมายถึง การวางแผนการปฏิบัติงาน การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 และวางแผนแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุราและมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

8.3 การปฏิบัติงานตามแผน หมายถึง การปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 และปฏิบัติงานแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุราและมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

8.4 การติดตามและประเมินผล หมายถึง การติดตามและประเมินผล การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 และติดตามประเมินผลนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ได้แก่ หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุราและมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

9. สุนทรียสนทนา (Bohman Dialogue) หมายถึง การพูดคุยกันโดยไม่มีหัวข้อ หรือวาระที่ตายตัวล่วงหน้า ไม่มีประธาน ไม่เหมือนการประชุมอย่างมีเป้าหมายเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน คนในวงสนทนาสามารถพูดอะไรก็ได้ ถามอะไรก็ได้ ส่วนคนอื่นๆ จะตอบหรือไม่ตอบก็ได้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการคิดร่วมกันในการแก้ปัญหาที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

10. สภาพการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ซึ่งทราบได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ จากแหล่งข้อมูล คือ ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียน ครูแนะแนว และครูหัวหน้า

กิจกรรมนักเรียน

11. การพัฒนาการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การพัฒนาการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ซึ่งทราบได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ จากแหล่งข้อมูล คือ ครูที่ปรึกษา ประจำชั้นเรียน ครูแนะแนวและครูหัวหน้ากิจกรรมนักเรียน

12. ความสำเร็จของการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การบรรลุจุดประสงค์การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม อำเภอเมืองชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม
2. การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน
3. ทำให้ทราบระดับความสำเร็จของการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไตรรัตน์วิทยาคม
4. ผลที่ได้จากการวิจัยนำมาใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศหรือแนวทางเพื่อให้หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ